

ХУДОЖНІЙ СВІТ ЗБІРКИ ЛЮБОВІ БОЙЧУК «ПОДАРУНОК ВІД БАБУСІ»

Зарудняк Наталя Іванівна,

ст. викл. кафедри української літератури, українознавства та методик їх
начання,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«Подарунок від бабусі» – це перша поетична книга Любові Бойчук для дітей, яка адресована дошкільнятам і молодшим школярам, але своїм сонячним щасливим світом дитинства, відчуттям дива, яке авторка уміє побачити у, здавалося б, звичайних речах, з однаковим успіхом захопить-зворушить як підлітка, так і дорослого читача. Любов Бойчук, взагалі, чутлива у своїй поезії до дива, секретів-таємниць: «Та поки це іще секрет, // Бо ще ж ніхто не знає, // Що перед нами ось поет// У «класики» стрибає» («Як стати поетом») [1, с. 15]; «Петрик дуже постарався, // Малював і дивувався» («Художник») [1, с. 20]; «Скільки дива там у ньому // У портфелику новому!» («У перший клас») [1, с. 26]; «Дивовижна наша пічка! // Підмінила палянички!» («Пічка творить диво») [1, с. 27]; «Дивовижне листя, квіти. // Де іще таких зустріти?» («Зимовий візерунок») [1, с. 35]; «Жовтень дуже здивувався» («Жовтень в лісі заблудився») [1, с. 46]; «Здивувалася Оленка» («Мурашині хатинки») [1, с. 59]; «Заховавшись в очереті, // Я дізнаюсь ці секрети» («Рукавичка на вербичці») [1, с. 60]; «Є в Михайла таємниця. // Упіймав він рибок з десять» («Є в Михайла таємниця») [1, с. 62]; «Це не схованка – загадка» («Ще Сашко не будівельник») [1, с. 65]; «Все виходить незвичайним» («Юльчині подарунки») [1, с. 66].

Очевидно, написанню книжки посприяло народження онучки авторки Міли, саме з її появою поетка звернулася до дитячої тематики, крім того, кілька примірників видрукувала навіть із портретом дівчинки на титульній сторінці.

У збірці довколишній світ прочитується як казка, яка радісно відкриває свої таємниці малечі. Дорослий читач відчуває відразу проекцію двох поглядів: мудрого, доброго, багатого життєвим досвідом - бабусі і чистого, відкритого - малечі, яка робить перші кроки, пізнає свої можливості, відкриває красу.

«Подарунок від бабусі» складається із семи невеличких циклів-гостинців: «Щастю хочеться літати», «Колискові», «Намалюйте радість», «Хіба краща є пора?», «Їх імена усім відомі», «Райдуга», «Сімейка умільців».

Перший цикл вміщує всього лише два вірші. У першому («По споришевім килимі») – лірична героїня-матір щаслива споглядати казковий довершений світ донечки, який «квітучий» «ромашковий», і в якому дівчинці « аж ніяк не страшно», як і «метелику», «веселику», «мурашиночці», «пташиночці». Твір наповнений зменшувально-пестливою емоційно забарвленою лексикою: «ніжки», «м'ячик», «долонечки», «кізка», «маленька», «дрібцюють», «виплескує», що занурює читача у світ дитинства. У сприйнятті малюків іграшки живі, діти наділяють їх своїми емоціями. Так, «м'ячик» у поезії є «непослухом-втікачиком». Яскравий дитячий світ вимагає і від дитячих віршів розмаїття

кольорів. У її творі веселик «жовтастий», «мурашиночка руда», світ барвистий, «ніжки» Міліні «дрібцюють» «по споришевім килимі» (зелений). Дошкільнята під час читання вивчатимуть і кольори. Мілі потрібно «стрітися», «почути-роздивитися» із найпопулярнішими казковими персонажами в реальному житті – «із кізкою рогатою, із кицькою хвостатою» [1, с. 6]. Авторка означає тварин традиційними епітетами, що також є пізнавальним для маленьких читачів. Особливе забарвлення винятковості, відкриття підкреслюється авторським: «Усе-усе тут вперше їй» [1, с. 6].

Другий твір присвячено «маленькому дівчатку з поетичним іменем Тереза». Лейтмотивом цього вірша також є щастя, авторка зупиняється на моментах, які здатні робити людину щасливою, ніби вчить читача вміти бути щасливим. У поезії щастя зображено живим, воно «хлюпоче хвилькою», «тріпоче метеликом», «співає соловейком», «обіймає матусею». Воно вимогливе: «так багато щастю треба» [1, с. 7]. До переліку «треба» авторка зараховує речі, які неодмінно супроводжують кожен людину: «Усміхатись чистим сміхом, // Осипатись білим снігом // І травною проростати, // Ніжним цвітом зацвітати» [1, с. 6]. Любов Бойчук по-своєму осмислює природу щастя: «Щастю тісно у кімнаті, // Щастю хочеться літати, // Підійматись аж до неба» [1, с. 6]. Відчуття піднесеності в одному асоціативному ряду і з небом, і з польотом, і з відчуттям руху, висоти, з народним «летіти від щастя», «розпирати од радості».

Окремий цикл складають колискові, в яких знаходимо образи «зіроньки», яка світить, «хитруватого місяченька», «ніченьки», сподівання гостинців, сну, який «шукає стежину», «губить торбину», доброго «зайчика», який приносить Мілочці подарунок. Сон у Любові Бойчук не випадково асоціюється з котом волохатим, адже кішки більшу частину доби сплять. Волохатий кіт – м'якенький, ліжечко також. Сон «Співає-муркоче, // Сам спатоньки хоче. // Приліг у куточку, // Згорнувся клубочком. // Стомився-зморився, // Пір'їнкою вкрився» [1, с. 9]. Сон асоціюється з чимось легким, невагомим, не випадково ж пір'їнкою вкрився, крім того, пір'їнки асоціюються і з перинкою і з подушечкою. Неологізм авторки «стомився-зморився» теж якнайкраще означає стан перед сном людини. Якщо у вірші «Прибіг сон до хати», сон сам засинає, то у колисковій «Поки сон шукав стежину» він по дорозі до Мілочки вмудрився загубити свою торбину з гостинцями. Зазвичай, малечі зайчики приносять подарунки. Не виняток і вухатий зайчик з колискової, який підібрав новесеньку загублену торбину і приніс Мілочці до хати. У дитини є стимул швидше заснути, щоб прокинутися і отримати гостинці. «Вранці донечка устане // І з торбини їх дістане» [1, с. 9]. Процес приготування до сну описується в колисковій «Світить зіронька із неба» [1, с. 8]. Світло зіроньки свідчить про те, що «доні спатоньки вже треба» [1, с. 8]. За народними віруваннями, коли на сонну дитину падає місячне проміння, дитина погано спить. Мама просить хитруватого місяченька не заглядати в хату, не дивитися на дитиноньку маленьку. Вона застеляє постільку, заслоняє фіранку і пускає ніченьку спати з донечкою. «А коли засвітить сонце, // Ми відчинимо віконце» [1, с. 8].

У циклі «Намалюйте радість», кожен вірш є якимось відтінком радості. А радість сама по собі уже є дивом. В одному з віршів діти отримують завдання

намалювати радість, «Щоб розквітла дивина. Радість – ось яка вона!» [1, с. 10]. Діти вмюють радіти звичайним речам і тому малюють крайчик сонця, який виглядає крізь хмаринку, метелика на квітках, сірого смугастого котика, який муркоче, голубів у тихім небі, тюльпани, які розцвітають, гніздечко ластів'ят, веселку. «– Подивіться! Подивіться! – // Сяє усмішка у Гриця. – // Радість – ось вона яка, ніби небо у стрічках» [1, с. 11]. Захопленого Гриця читач сприймає як ще одну картинку радості, як і дітей, які здатні бачити красу і радіти від її споглядання, ділитися нею. У цьому циклі знайшов своє виявлення талант авторки і як художниці. Так, у вірші «Кожен день немов картинка», авторка кожен день зобразила іншими кольорами: понеділок – зеленим, як барвінок, вівторок – синім, бо гостинці в синій торбі, «Середа – це серединка, // Як яскрава апельсинка», четвер – у чорному костюмчику, бо скромний... В іншому вірші «Кольорові братики» авторка перетворила кольори в іменники. І траву зелену став малювати Зеленець, «світлу хмарку-парусину» – Синявчик, чорну грядку – Чорнобривчик... Не минула вона і перші кроки юних художників, коли у «лебедях на славу» (малюнку онучка) дідусь впізнає гусей, бабця Ганна – дві квочки. «Петрик мало не заплакав; // – Малюватиму собаку, // Все одно у ній бабуся // Упізнає кицьку Мусю» [1, с. 20]. Радісними картинками у циклі є дівча, яке склало собі план, як самому писати вірші; Євгенко, який під час косовиці подає дідусеві воду; Даринка у віночку; будиночок-годівничка для птахів; Сніговий дідусь у капелюсі та баба у фартушку; Ромчик, у якого для борщу місця вже немає, а для тортика знаходиться; чепуруха доня, яка дбає про ляльок; Наталка, яка лікує собачку Тішку, рудохвостого кота Мурка, «гусяточок», «жовтих каченяточок»; Петрик, який визволив із калюжі бджілку; братики, які залишили білочці горіхи; Максимко, який переборов свій страх кропиви; схвильований перед першим шкільним днем Тарас; бабуся з внучкою біля печі, яка підмінила білолиці палянички на рум'яні.

Цикл «Хіба краща є пора?» присвячено порам року. Перші вірші про весну, яка споріднена, як і будь-яке народження, з дивом: ще «вчора звичайнісінький» «лужок побіля річечки», який сьогодні став «весь жовтісінький», викликає в авторки «трошки дива... Трішечки» [1, с. 28]. У вірші «Весняний настрої» хлоп'я майструє з татком «човника на диво» [1, с. 29].

У циклі «Їх імена усім відомі» кожному місяцю присвячено окремий віршик. У Любові Бойчук Січень їде на санчатах, Лютий має білі вуса, Березень – юний легінь, Квітень дарує перші квіти, з Травнем можна зустрітися, «загубившись в зелен-травах», Червень у червоному брилі, Липень купається у ставку, Серпень «тихо яблука трусить, абрикоси та груші» [1, с. 44], дзвінкий Вересень дзвонить на урок до школи, жовтень видає наказ, щоб усе відразу пожовтіло, Листопад загортається у туман, «Грудень зиму починає. // Тож роботи є чимало. // Снігом поле замести, // Змурувати скрізь мости:// Через річку цю глибоку, // Через став оцей широкий. // Гей, гайда на ковзани – // Зачекалися вони» [1, с. 48].

Літо у віршах Любові Бойчук – це жовточубий соняшник, сунічки, чорнички, малюки-грибочки. Не один автор поєднав у художньому тексті соняшник і сонце, у Любові Бойчук соняшник і сонце викликають свої особливі асоціації. Сонце, веселе і молоде, товариське, жартує із фанатом соняшником, який постійно

повертає за ним свою голову: «Сонце усміхається, // Соняха питається: // Як же тобі, парубче? // Чи не дуже гаряче?» [1, с. 30] Літо надзвичайно барвиста пора року, і тому авторка зобразила його художником: «тут рожевим підфарбує, // Там біленьким ледь торкне, Ще й червоним розмалює [...] // Бо чорнички треба чорним, // Темно-синім де-не-де» [1, с. 31]. А ще літо, як турботлива мама, вмиває, поїть, будить соньків грибочків.

«Райдуга» – це палітра доквілля дитячими очима. Це дощик, який «пада» із «дір'явої хмаринки»; це квочка-мама, яка насварилась на сірого kota; це господинька ластівка, яка «Несе в дзьобику пір'їну // Ластів'ятам на перину» [1, с. 51]; це їжачок – сірий козушок; це буслиха, яка клекоче на старезній груші; відганяючи лихо; це бджоли, які дружать з липою; це шпаки, яким бабуся дозволяє покуштувати черешень, бо вони «всіх жучків повідганяли»; це білочка, яка готує припаси на зиму; це Айболить садовий, дятел; це хатки мурашині; рукавичка ремеза-птаха; струмок, який біжить до річки; калина, яка в снігурах пишається.

Осінь у циклі представлена двома грибними дощовими віршами – «Знахідка» і «Грибок». В обох гриби втрапили у кошик, що в першому творі ошчасливило дідуся Данила, а в другому – засмутило дощика.

Зима – це нікому непідвладна віхола («Бо вона не стишиться, // Поки не натішиться. // Хай собі гуляє, // Хай собі кружляє» [1, с. 34]), це розмальовані вікна («Хто ж той майстер невідомий, // Що працює так невтомно // І малює всі картинки» [1, с. 345]), минущість сніжинок («Не залишилась ні одна» [1, с. 35]), радість і зав'язання на ковзанці («А на ковзаночці рух. // Мчиш – і забиває дух»; «І радіє дітвора» [1, с. 36]).

Весна у авторки на лужку, гірці, біля річечки, ставочка, літо – на грядках, в полі, осінь – в лісі, а зима – в долонях, на віконці, у «полях широких», «ярах глибоких», на «шляхах-доріженьках» – скрізь. Вона з дітьми на ковзанці: «Хіба краща є пора, // Як блискуча ковзаниця, // Як сніжок пухкий іскриться?» [1, с. 36] Зимові вірші авторки вирізняються особливою мелодійністю. Так у творі «Віхола» авторці за допомогою алітерацій, асонансів, анафор, повторів, нестягненої форми прикметника, зменшувально-пестливих форм, коротких (із двох-трьох слів) рядків вдається відтворити звучання віхоли. Зовсім іншу мелодіку має вірш «Зимовий візерунок», останній рядок в якому, як і розмальовані зимою віконця, теж є своєрідним поетичним малюнком, оздобою: два однакові речення, але одне питальне, а друге – окличне: «Тільки взимку? Тільки взимку!» Це художнє відлуння також сприяє мелодійності твору. Трикрапки у вірші «Сніжинки», пропущені члени речення створюють відчуття руху, динамізму, польоту: «Одна... Вже дві... І три, і п'ять... // Злічить не можу, не встигаю. [...] В долоні впали – і нема» [1, с. 35]. У вірші «Хіба краща є пора?» повторами авторці вдається досягнути відчуття ковзання.

Цикл «Сімейка умільців» вміщує цілу галерею маленьких трудівничків. Михайло наловив риби і зварив юшку для мами, Таня дружить з олівцями і може намалювати, що захоче; Марічка з меншою сестричкою миють посуд і прибирають у кімнаті; Юля створює незвичайні подарунки, які любить дарувати; Катруся все б мила вікна; Сашко збудував у бур'янах літню хатку; Оксанка

змайструвала годівничку «З візерунками, нівроку. // «Від Оксанки» – напис збоку» [1, с. 66]; Оля сіє насіння овочів, хоч ще не знає, що з нього може вирости. У кожному вірші відбивається зворушливо-кумедна неповнота дитячого вміння. Діти так чи інакше грають у дорослих. Михайло, здобувши перемогу як рибалка і як повар, програє граматиці: «Ось записка ледь прикрита: // «Пріятнава апітіта» [1, с. 62]. Оксанка підписує годівничку, але не враховує, що синички не вміють читати. Сестрички миють-прибирають-вимивають, бо хочуть почути від тата, що вони хороші господиньки. Сашко не намагається ні від кого почути похвали, він у снах бачить себе Робінзоном, але те, як він створив свою схованку-загадку, дає можливість читачеві зрозуміти, що перед ним майбутній талановитий будівельник, «майстер-покрівельник», хоч поки його талант проявляється у грі. У авторки викликає замилування будь-яке прагнення дитини до роботи. Так, у Катрусі, яка б усе мила вікна, «Висяває-світить сонце// в чисту шибочку віконця» [1, с. 64]. Сонце сприймається не лише буквально, а й символізує атмосферу дому, саму Катрусю, яка «пташенятком щечече», «ніжно неньку пригортає». Юльчині подарунки незвичайні, бо і вона сама незвичайна, любить «Не приймати – дарувати, // Спершу – мамі, потім – тату» [1, с. 66]. Дитина зворушлива і красива у прагненні обрадувати близьких.

«Подарунок від бабусі» сміливо можна зараховувати до книг-антидепресантів, використовувати на різноманітних психологічних тренінгах. Крім того, що збірка допомагає малечі пізнавати світ, усвідомлювати себе саме українцями, вона розважає, приносить естетичну насолоду, ще й робить кожного читача щасливішим. «Щастя», «радість» – іменники, які найчастіше зустрічаються у віршах авторки. Не випадково Баришнікова Анастасія [2], Гонимар Оксана [3], Іщенко Ілона [4] розробляли уроки саме за творчістю Любові Бойчук.

Список літератури:

1. Бойчук Л. Подарунок від бабусі. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 68 с.
2. Баришнікова А. Письменники-земляки. Бойчук Любов Леонтіївна. *Літературне краєзнавство Уманщини : зб. наук. і навч.-методич. матеріалів*. Умань: Візаві, 2020. С. 6–13.
3. Гонимар О. Любов Бойчук. «Подарунок від бабусі». *Літературне краєзнавство Уманщини : зб. наук. і навч.-методич. матеріалів*. Умань: Візаві, 2020. С. 26–31.
4. Іщенко І. Вивчення творчості Любові Бойчук у 5 класі. *Літературне краєзнавство Уманщини : зб. наук. і навч.-методич. матеріалів*. Умань: Візаві, 2020. С. 38–42.